

Demokratik Ülkünün Başarısızlığı

Giderek daha fazla sayıda düşünceli ve iyiniyetli insanın, bir zamanlar kendileri için ilham verici demokrasi ülküsü olan şeye inançlarını yavaş yavaş kaybettiklerini görmezlikten gelmek artık imkânsızdır.

Bu, aynı zamanda, demokrasi ilkesinin uygulanmakta olduğu sahanın sürekli bir genişlemesi ve belki de kısmen [bu genişlemenin] bir sonucu olarak meydana geliyor. Fakat artan şüpheler, açıkçası siyasî bir ülkünün bu âşikâr suiistimalleri ile sınırlı değildir: onun hakiki özünü alâkalıdır. Kendilerine uzun süre rehberlik eden bir ümide güvenlerini yitirmeleriyle rahatsız olanların çoğu, akıllı bir şekilde ağızlarını kapalı tutuyor. Ancak bu durum hakkındaki korkum beni konuşturuyor.

Bana öyle geliyor ki, pek çok kişinin tecrübe ettiği hayal kırıklığı bizatihi demokratik ilkenin bir başarısızlığı yüzünden değil fakat bizim onu yanlış biçimde denemiş olmamızdır. Gerçek ülküyü içine düşmekte olduğu itibar kaybindan kurtarmak istediğim içindir ki yaptığımız hatayı ve demokratik usûlün müşahede ettiğimiz kötü sonuçlarını nasıl önleyebileceğimizi anlamaya çalışıyorum.

Hayal kırıklığına uğramaktan kaçınmak için, tabii ki, herhangî bir ülküye temkinli bir anlayışla yaklaşmak zorundayız. Özellikle demokrasi örneğinde, kelimenin yalnızca muayyen bir hükümet usûlüne atıfta bulunduğu unutmamalıyız. Başlangıçta siyasî kararlara ulaşmak için belirli bir yol olmaktan öte bir anlamı yoktu ve bize hükümetin hedeflerinin ne olması gerektiği hakkında hiçbir şey söylemez. Ancak, insanların şimdiki kadar keşfettiği biricik barışçı hükümet değişimi metodu olarak, [demokrasi] kıymetli ve uğruna savaşılmalıya layıktır.

Yoksa dünyanın ne kadar az akulla yönetildiğini bilmiyor musun oğlum?

Axel Oxenskjerna (1648)

Demokratik Ülkünün Başarısızlığı

Giderek daha fazla sayıda düşünceli ve iyiniyetli insanın, bir zamanlar kendileri için ilham verici demokrasi ülküsü olan şeye inançlarını yavaş yavaş kaybettiklerini görmezlikten gelmek artık imkânsızdır.

Bu, aynı zamanda, demokrasi ilkesinin uygulanmakta olduğu sahanın sürekli bir genişlemesi ve belki de kısmen [bu genişlemenin] bir sonucu olarak meydana geliyor. Fakat artan şüpheler, açıkçası siyasî bir ülkünün bu âşikâr suistimalleri ile sınırlı değildir: onun hakiki özünü alâkalıdır. Kendilerine uzun süre rehberlik eden bir ümide güvenlerini yitirmeleriyle rahatsız olanların çoğu, akıllı bir şekilde ağızlarını kapalı tutuyor. Ancak bu durum hakkındaki korkum beni konuşturuyor.

Bana öyle geliyor ki, pek çok kişinin tecrübe ettiği hayal kırıklığı bizatihi demokratik ilkenin bir başarısızlığı yüzünden değil fakat bizim onu yanlış biçimde denemiş olmamızdır. Gerçek ülküyü içine düşmekte olduğu itibar kaybindan kurtarmak istediğim içindir ki yaptığımız hatayı ve demokratik usûlün müşahede ettiğimiz kötü sonuçlarını nasıl önleyebileceğimizi anlamaya çalışıyorum.

Hayal kırıklığına uğramaktan kaçınmak için, tabii ki, herhangî bir ülküye temkinli bir anlayışla yaklaşmak zorundayız. Özellikle demokrasi örneğinde, kelimenin yalnızca muayyen bir hükümet usûlüne atıfta bulunduğunu unutmamalıyız. Başlangıçta siyasî kararlara ulaşmak için belirli bir yol olmaktan öte bir anlamı yoktu ve bize hükümetin hedeflerinin ne olması gerektiği hakkında hiçbir şey söylemez. Ancak, insanların şimdiki kadar keşfettiği biricik barışçı hükümet değişimi metodu olarak, [demokrasi] kıymetli ve uğruna savaşılmalıya layıktır.

Yoksa dünyanın ne kadar az akılla yönetildiğini bilmiyormusun oğlum?

Axel Oxenskjerna (1648)

'Pazarlıkçı' Bir Demokrasi

Mamafih, mevcut biçimiyle demokratik sürecin neticesinin, hükümetin çoğunluğun görüşleriyle yönlendirilmesi gerektiği ilkesine inananları niçin acı bir biçimde hayal kırıklığına uğrattığını görmek zor değildir.

Bazıları şimdi bunun sözkonusu olduğunu iddia etseler de dikkatli kişileri aldatmak hiç mi hiç doğru değildir. Gerçekten de, tarih boyunca, hükümetler asla bugünün hükümeti kadar sayısız özel menfaat guruplarının belirli arzularını tatmin etme mecburiyeti altında olmamıştı! Mevcut demokrasinin eleştiricileri 'kitle demokrasisi'nden bahsetmeyi severler. Fakat, demokratik hükümet gerçekten de kitlelerin üzerinde mutabık kaldıklarıyla kayıtlı olsa idi, itiraz edecek çok az şey olurdu. Şikâyetlerin sebebi hükümetlerin çoğunluğun kararlaştırdığı bir görüşe hizmet etmesi değil, ama sayısız guruplardan oluşan bir kümenin pek çok çıkarına hizmet etmeye mecbur olmalarıdır. Otokratik bir hükümetin kendi kendini sınırlandırması, muhtemel değilse de, en azından kavranabilir bir şeydir; fakat herşeye kadar bir demokratik hükümet bunu yapamaz. Yetkileri sınırlanmamışsa, kendini yalnızca seçmen çoğunluğunun mutabık kalmış görüşlerine hizmet etmeye hasredermez. Her it, başka guruplara bahşedilen özel lütuflara ancak kendi özel çıkarlarının da eşit derecede gözönüne alınması karşılığında rıza gösterecek olan çok sayıda çıkar gurubunun taleplerini tatmin etmek suretiyle bir çoğunluğu biraraya getirmeye ve birarada tutmaya zorlanacaktır. Böyle bir pazarlıkçı demokrasinin demokrasi ilkesini haklılaştırmak için kullanılan kavramlarla hiçbir ilgisi yoktur.

Gurup Çıkarlarının Oyuntopu

Burada demokratik hükümetin sınırlandırılması gerekliliğinden veya daha kısıtli sınırlanmış demokrasiden bahsettiğimde, tabii ki, sadece hükümetin demokratik olarak idare edilen kısmının sınırlandırılması değil, eğer demokratikse, bütün devletin sınırlandırılması kastediyorum. Bunun sebebi, şayet sözde her şeye kadar ise, sınırsız yetkilerin bir sonucu olarak demokratik hükümetin giderek zayıflayıp çoğunluk desteğini elde etmek için tatmin etmek zorunda olduğu bütün farklı çıkar guruplarının oyuncağı haline gelmesidir.

Bu durum nasıl meydana gelmiştir?

İki yüzyıldır, mutlak monarşinin sona ermesinden sınırsız demokrasinin doğuşuna değin anayasal hükümetin büyük hedefi devlete ilişkin tüm yetkileri kısıtlamak olmuştur. Bütün keyfi iktidar uygulamaları önlemek üzere tedricen tesis edilen temel ilkeler kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti veya hukukun üstünlüğü, hukuka bağlı hükümet, özel ve kamu hukuku arasındaki fark ve yargı güvencesi kuralları idi. Bütün bunlar, hangi şartlar altında bireylerin zorlamaya tâbi tutulmasının kabul edilebilir olduğunu tanımlamaya ve sınırlamaya hizmet etmiştir. Zorlamanın yalnızca genel çıkar için haklı olduğu ve yalnızca herkese eşit şekilde uygulanabilir yeknesak kurallara uygun olan zorlamanın, herkesin çıkarına olduğu düşünülmekteydi.

Hükümetin demokratik denetiminin, iktidarın keyfi kullanımına karşı diğer herhangi bir tedbiri gereksiz kıldığına inanılmaya başlandığı zaman, bütün bu büyük liberal ilkeler ikinci plana atılıp yarı yarıya unutulduklar. Eski ilkeler, onlarda kullanılan anahtar kelimelerin tedricî bir değişimini sonucu anlamdan yoksun hale gelen geleneksel şifahi lafzî ifadeleri

kadar unutulmuş değildir. Klasik liberal anayasa formüllerinin anlamının bağı olduğu çok önemli terimlerin en önemlisi 'Kanun' terimidir; ve bu terimin muhtevası değiştirilirken bütün eski ilkeler de mânâlarını kaybettiler.

Emirlere Karşı Kanunlar

Anayasacılığın kurucuları için 'Kanun' tabirinin çok kesindir bir anlamı vardı. Yalnızca bu anlamdaki kanunla hükümete sınırlandırmaktan, bireysel hürriyetin korunması bekleniyordu. Ondokuzuncu yüzyılda hukuk filozofları nihayet onu, bilimsel meyen sayıda gelecek durumlara uygulanabilir ve bütün kişilerin ve örgütlü gurupların korunmuş alanının sınırlarını çizilen (fakat tabii ki belirlemeyen) yasaklamaları kapsayan, kişilerin başkalarına karşı davranışını düzenleyen kurallar olarak tanımladılar. Özellikle Alman hukukçuların sonunda 'maddî anlamda kanun' olarak adlandırdıkları bu tanımı etraflıca mülahaza ettikleri uzun tartışmalardan sonra, bu nihayet artık neredeyse komik bir itiraz olarak görünmesi gereken bir şey için aniden terkedildi. Bu tanıma göre bir anayasanın kuralları maddî anlamda kanun olamazdı.

Tabii ki bunlar yönetim kuralları değil, devletin organizasyonuna ilişkin kurallardır ve bütün kamu hukuku gibi, özel (ve ceza) hukuku devamlılık gösterirken, sıklıkla değişmeye mütemayildirler.

Kanundan beklenen haksız davranışı önlemek idi. Adalet herkese eşit olarak uygulanabilir ilkelere işaret etmekte ve muayyen fert ve guruplara atıfta bulunan bütün özgül emir veya ayrıcalıkların zıddı olduğu düşünülmemekteydi. Fakat bugün hâlâ kim, ikiyüz yıl önce James Madison'un inanabildiği gibi, Temsilciler Meclisinin 'toplumun büyük kitlesi gibi kendileri ve

dostları üzerinde de tam olarak işlemeyecek kanun' yapamayacağına inanır?

Demokratik ülkünün görünüşteki zaferi ile vuku bulan şey, kanunlar koymak yetkisi ile hükümete ait emirler çıkarmak yetkisinin aynı meclislerin eline verilmesidir. Bunun etkisi, zorunlu olarak, yüksek hükümet otoritesinin zamanın belirli amaçlarını en iyi şekilde elde etmek için, hangi kanun işine yarıyorsa onu çıkarmakta serbest hale gelmesidir. Fakat bu zorunlu olarak hukuka *tâbi* hükümet ilkesinin sonu anlamına geldi. Yalnızca gerçek yasamanın değil fakat aynı zamanda hükümet tedbirlerinin de demokratik usullerle belirlenmesini talep etmek yeterince makûl idiyse de, her iki gücü de aynı meclis (veya meclisler)in eline vermek gerçekte sınırlanmamış hükümete dönmüş demektir.

Bu aynı zamanda, çoğunluğa uymaya mecbur bulunduğu için bir demokrasinin yalnızca umumî menfaate olan şeyleri yapabileceği yönündeki aslı inancı da hükümsüz kıldı. Bu, yalnızca genel kanunlar çıkararak veya hakikaten genel menfaate dair meseleler hakkında karar veren bir organ için doğru olurdu. Ancak bu; sınırsız yetkileri haiz olan ve onları, bazı küçük guruplar ve hatta kudretli bireylerinki dahil, muayyen çıkar guruplarının oylarını satın almak için kullanmak zorunda bulunan bir organ için sadece yanlış değil fakat açıkça imkânsızdır. Otoritesini, kendisini genel kurallara adanarak, kararlarının adaletine olan inancını göstermeye borçlu olmayan böyle bir organ, sürekliliği bir şekilde, özel avantajlar ihvan ederek farklı gurupların desteğini ödüllendirme mecburiyeti altındadır. Çağdaş demokrasinin 'siyasî mecburiyetler'i, tamamı itibariyle çoğunluk tarafından talep edilmekten çok uzaktır!

Kanunlar ve Keyfi Hükümet

Bu gelişmenin sonucu, sadece hükümetin artık hukuka tâbi olmaması değildi. Bu aynı zamanda kanun kavramının da anlamını kaybetmesini beraberinde getirdi. Sözde yasama meclisi artık (John Locke'in olması gerektiğini düşündüğü gibi) genel kurallar anlamında kanunlar çıkarmakla sınırlanmış değildi. 'Yasama'nın kararlaştırdığı herşey 'kanun' olarak adlandırıldı ve artık o kanunlar çıkardığı için yasama meclisi olarak adlandırılmıyordu, ama 'kanunlar' 'yasama meclisi'nden çıkan herşeyin adı haline geldi. Böylece kutsal 'kanun' terimi bütün eski manasını kaybetti ve anayasacılığın babalarının keyfi hükümet olarak adlandıracağı şeyin emirlerinin adı haline geldi. Yönetim 'yasama meclisi'nin ana meşalesi haline geldi ve yasama onun ikincil işi oldu.

'Keyfi' tabiri de klasik anlamını daha az kaybetmiş değildir. Kelime, 'kuralsız' veya kabul edilmiş kurallara göre olmaktan ziyade muayyen [bir] irade tarafından belirlenmiş anlamına gelmekteydi. Bu gerçek anlamıyla, otokratik bir hükümdarın kararı dahi kanunî ve [fakat] demokratik bir çoğunluğun kararı tamamıyla keyfi olabilir. Talihsiz 'irade' kavramını siyasî kullanıma sokmaktan esas itibarıyla sorumlu olan Rousseau bile, adil olmak gerekirse, en azından ara sıra bu iradenin *maksat bakımından genel* olması gerektiğini anlamıştı. Fakat, tabii ki, çağdaş yasama meclislerindeki çoğunlukların kararı bu niteliği haiz olmaya ihtiyaç duymaz. Hükümet tedbirlerini destekleyen oyların sayısını attırdığı sürece her şey mübahuttur.

Genel kurallar koymakla sınırlanmamış herşeye kadir, hükümdar bir parlamento demek keyfi bir hükümete sahibiz demektir. Daha kötüsü, istese dahi hiç bir ilkeye boyun

eğemeyecek ama muayyen guruplara özel ayrıcalıklar dağıtarak kendini sürdürmesi gereken bir hükümet, otoritesini ayırmıcılık karşılığında satın almaya mecburdur. Maalesef, temsilî kurumların modeli olan Britanya Parlamentosu, Parlamenteonun hükümdarlığı (yani kadir-i mutlaklığı) fikrini de ortaya koymuştur. Fakat bugün, Bay Enoch Powell 'Bir Haklar Bildirgesinin bu ülkenin ögür anayasasına zıt' olduğunu iddia ederken Bay Gallagher, bunu anladığına ve kendisiyle hemfikir olduğuna Bay Powell'i inandırmak için acele eder⁽¹⁾.

Öyle anlaşılıyor ki, Amerikalılar ikiyüzlü yıl önce haklıydılar ve herşeye-kadir bir Parlamento bireyin hürriyetinin ölümü anlamına gelir. Öyle görünüyor ki hür bir anayasa artık bireyin hürriyeti anlamına değil, fakat *Parlamentodaki çoğunluğa carunun istediği kadar keyfi şekilde hareket etme serbestisi* anlamına gelmektedir. Ya özgür bir Parlamenteoya ya da özgür bir halka sahip olabiliriz. Kişi özgürlüğü, bütün otoritenin halk oyunun onayladığı uzun vadeli ilkelerle kısıtlanmasını gerektirir.

Eşitsiz Muameleden Keyfilige

Sınırsız demokrasinin bu sonuçlarının kendilerini göstermesi biraz zaman aldı.

Bir süre, liberal anayasacılığın hükümet gücü üzerinde bir kısıtlama olarak etkili olduğu dönem boyunca gelenekler tekâmül etti. Demokrasinin bu biçimleri, dünyanın böyle [bir] geleneğin bulunmadığı kısımlarında her nerede taklit edildiyseler, tabii ki kısa sürede işlemez hale geldiler. Ancak daha uzun temsilî hükümet tecrübesini haiz ülkelerde de, keyfi güç kullanımını karşısındaki geleneksel engeller ilk önce tamamıyla iyiliksever saiklerden yararlanılarak delindi. En az talihli olana

yardım etmeye yönelik ayrımcılık, ayrımcılık olarak görülme-
di. (Daha yakın bir zamanda bunu gizlemek için saçma bir ibare
olan 'daha az imtiyazlı' yı icat ettik.) Fakat, dünyevî
başarılarının bağlı olduğu şartların pek çoğu kaçınılmaz şekilde
farklı olan insanları, daha eşit bir maddî duruma koymak için
onlara eşitsiz biçimde davranmak gereklidir.

Yine de kanun önünde eşit muamele ilkesini hayır için olsa
dahi ihlâl etmek keyfîlik kapılarını açmıştır. Bunu saklamak için
'sosyal adalet' formülü hilesine başvuruldu; kimse bunun tam
olarak ne anlama geldiğini bilmiyor, ama o tam da bu sebeple
tarafgir tedbirlere karşı bütün engelleri yıkan sihirli değnek
olarak hizmet etti. Kolayca teşhis edilemeyecek başka bir kim-
senin zararına lütüfler dağıtmak çoğunluk desteğini elde etmenin
en cazip yolu haline geldi. Fakat bir hayır kurumu haline gelen
bir parlamento veya hükümet böylelikle dayanılmaz şantaşa
maruz kalır. Ve, kısa zamanda, liyakatın, hangi guruplara umu-
mun zararına iyilikte bulunulacağını belirlemesi sona erer ve [bu
iş] münhasıran 'siyasî gereklilik'e göre yapılır.

Bu yasallaşan rüşvetçilik politikacıların hatası değildir. Onlar
herhangi iyi bir şeyi yapabilecekleri mevkileri kazanacaklarsa
bundan kaçınamazlar. Bu, çoğunluk desteğinin belirli mem-
nuiyetsizliği yatıştıran özel bir tedbire izin verdiği herhangi bir
sistemde mündemiç bir özellik haline gelir. Genel kurullar koy-
makla sınırlı bir yasama da, cebri yalnızca kendi değiştir-
meyeceği genel kurulları uygulamak için kullanabilen bir
hükümet temsilcisi de böyle bir baskıya direnebilir; kadir-i mut-
lak bir meclis direnmez. Bütün takdirî cebir yetkisinden
mahrum olarak, hükümet elbette yine de hizmetleri yerine
getirmede ayrımcılık yapabilir- fakat bu daha az zararlı olur ve
daha kolayca önlenebilirdi. Fakat merkezî hükümet hiç bir

ayırıcı cebir gücüne malik olmadığı zaman, çoğu hizmetler,
kişilere daha düşük maliyetle daha iyi hizmetler sağlamak üzere
rekabet eden bölgesel veya mahallî korporasyonlara havale
edilebilir ve muhtemelen edilmelidir.

Sınırsız Hükümeti Önlemek İçin Kuvvetler Ayrılığı

Açıkça görünüyor ki, sözde sınırsız ('hükümran') temsilî bir
meclis gütgide hükümetin yetkilerinin daimî ve sınırsız bir
genişlemesine sürüklenmek zorundadır. Eşit derecede açıkça
görünüyor ki, bu ancak en yüksek gücü demokratik olarak seçil-
miş iki ayrı meclis arasında taksim etmekle, yani kuvvetler
ayrılığı ilkesini en yüksek düzeyde uygulamakla önlenebilir.

Tabiiyatıyla böyle ayrı meclisler; eğer *yasama meclisi* halkın
hükümet eylemlerinin hangisinin adil, hangisinin haksız olduğu
hakkındaki görüşünü temsil edecek ve *hükümete ilişkin* diğer
meclis ise birincisi tarafından konulan kurallar çerçevesinde
alınacak özgül tedbirler hakkında halk *iradesi* tarafından yön-
lendirilecek ise farklı şekilde teşkil edilmelidir. -Mevcut parla-
mentoların temel meşgalesi olan- bu ikinci görev için, parla-
mentoların uygulama ve örgütlenmeleri, özellikle hükümeti
idare bakımından gerçekten de elzem olan parti çizgilerine göre
örgütlenmeleri ile, çok iyi uyarlanmış bir hale gelmiştir.

Fakat, ondokuzuncu yüzyılım büyük siyasî düşünürlerinin,
istisnasız, hakikî bir yasama meclisindeki parti ayrımlıklarından
derin bir şekilde güvensizlik duymaları sebepsiz değildi.
Mevcut parlamentoların büyük ölçüde gerçek yasama için
uygun olmadıklarını inkâr etmek oldukça zordur. Bu işi iyi yap-
maları için ne zamanları ne de doğru düşünme biçimleri vardır.